

27 ΜΑΪΟΥ 2006
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης

Ὅνειρο στό κῦμα (απόσπασμα)

«[...] Δέν ἤξεύρω ἂν ἡ κόρη λουομένη εἰς τήν θάλασσαν ἤκουσε τήν φωνήν τῆς γίδας μου. Ἀλλά καί ἂν τήν εἶχεν ἀκούσει, τί τό παράδοξον; Ποῖος φόβος ἦτον; Τό ν' ἀκούη τις φωνήν ζωοῦ ἐκεῖ πού κολυμβᾷ, ἀφοῦ δέν ἀπέχει εἰμή ὀλίγας ὀργυιάς ἀπό τήν ξηράν, δέν εἶναι τίποτε ἔκτακτον.

Ἄλλ' ὅμως, ἡ στιγμή ἐκείνη, πού εἶχα πατήσει εἰς τήν κορυφήν τοῦ βράχου, ἤρκεσεν. Ἡ νεαρά κόρη, εἴτε ἤκουσεν εἴτε ὄχι τήν φωνήν τῆς κασίκας —μᾶλλον φαίνεται ὅτι τήν ἤκουσε, διότι ἔστρεψε τήν κεφαλὴν πρὸς τό μέρος τῆς ξηρᾶς...— εἶδε τόν μαῦρον ἴσκιον μου, τόν διακαμόν¹ μου, ἐπάνω εἰς τόν βράχον, ἀνάμεσα εἰς τοὺς θάμνους, καί ἀφῆκε μισοπνιγμένην κραυγὴν φόβου...

Τότε μέ κατέλαβε τρόμος, συγκινησις, λύπη ἀπερίγραπτος. Τά γόνατά μου ἐκάμφθησαν. Ἐξαλλος ἐκ τρόμου, ἠδυνήθην ν' ἀρθρώσω φωνήν, κ' ἔκραξα:

—Μή φοβᾶσαι!... δέν εἶναι τίποτε... δέν σοῦ θέλω κακόν!

Καί ἐσκεπτόμην λίαν τετραραγμένος ἂν ἔπρεπε νά ριφθῶ εἰς τήν θάλασσαν, μᾶλλον, διά νά ἔλθω εἰς βοήθειαν τῆς κόρης, ἢ νά τρέξω καί νά φύγω... Ἦρκει ἡ φωνή μου καί τῆς ἔδιδε μεγαλύτερον θάρρος ἢ ὅσον ἡ παραμονή μου καί τό τρέξιμόν μου εἰς βοήθειαν.

Συγχρόνως τότε, κατὰ συγκυρίαν ὄχι παράδοξον, καθότι ὅλοι οἱ αἰγιαλοὶ καί αἱ θάλασσαι ἐκείναι ἐσυχνάζοντο ἀπό τοὺς ἀλιεῖς, μία βάρκα ἐφάνη νά προβάλλη ἀντικρῦ, πρὸς τό ἀνατολικομεσημβρινόν μέρος, ἀπό τόν πέρα κάβον, τόν σχηματίζοντα τό δεξιόν οἶονεϊ κέρας τοῦ κολπίσκου. Ἐφάνη πλέουσα ἀργά, ἐρχομένη πρὸς τά ἐδῶ, μέ τὰς κώπας πλήν ἢ ἐμφάνισίς της, ἀντί νά δώσῃ θάρρος εἰς τήν κόρην, ἐπέτεινε τόν τρόμον της.

Ἀφῆκε δευτέραν κραυγὴν μεγαλυτέρας ἀγωνίας. Ἐν ἀκαρεῖ² τήν εἶδα νά γίνεται ἄφαντη εἰς τό κῦμα.

Δέν ἔπρεπε τότε νά διστάσω. Ἡ βάρκα ἐκείνη ἀπεῖχεν ὑπὲρ τὰς εἴκοσιν ὀργυιάς, ἀπό τό μέρος ὅπου ἠγωνία ἡ κόρη, ἐγὼ ἀπεῖχα μόνον πέντε ἢ ἕξ

ὄργυιās. Πάραυτα, ὅπως ἤμην, ἐρρίφθην εἰς τὴν θάλασσαν, πηδήσας μὲ τὴν κεφαλὴν κάτω, ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ βράχου.

Τὸ βῦθος τοῦ νεροῦ ἦτον ὑπὲρ τὰ δύο ἀναστήματα. Ἐφθασα σχεδὸν εἰς τὸν πυθμένα, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀμμόστρωτος, ἐλεύθερος βράχων καὶ πετρῶν, καὶ δέν ἦτο φόβος νὰ κτυπήσω. Πάραυτα ἀνέδυν καὶ ἀνῆλθον εἰς τὸν ἀφρόν τοῦ κύματος.

Ἀπείχον τώρα ὀλιγότερον ἢ πέντε ὄργυιās ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ πόντου, ὅπου ἐσχηματίζοντο δῖναι καὶ κύκλοι συστρεφόμενοι εἰς τὸν ἀφρόν τῆς θαλάσσης, οἱ ὁποῖοι θὰ ἦσαν ὡς μνήμα ὑγρὸν καὶ ἀκαριαῖον διὰ τὴν ἀτυχῆ παιδίσκην· τὰ μόνα ἴχνη τὰ ὁποῖα ἀφήνει ποτέ εἰς τὴν θάλασσαν ἀγωνιῶν ἀνθρώπινον πλάσμα!... Μὲ τρία στιβαρὰ πηδήματα καὶ πλευσίματα, ἐντὸς ὀλίγων στιγμῶν, ἔφθασα πλησίον της...

Εἶδα τὸ εὐμορφον σῶμα νὰ παραδέσσην κάτω, πλησιέστερον εἰς τὸν βυθὸν τοῦ πόντου ἢ εἰς τὸν ἀφρόν τοῦ κύματος, ἐγγύτερον τοῦ θανάτου ἢ τῆς ζωῆς· ἐβυθίσθην, ἤρπασα τὴν κόρην εἰς τὰς ἀγκάλας μου, καὶ ἀνῆλθον.

Καθὼς τὴν εἶχα περιβάλει μὲ τὸν ἀριστερὸν βραχίονα, μοῦ ἐφάνη ὅτι ἠσθάνθην ἀσθενῆ τὴν χλιαρὰν πνοὴν της εἰς τὴν παρεϊάν μου. Εἶχα φθάσει ἐγκαίρως, δόξα τῷ Θεῷ!... Ἐντούτοις δέν παρείχε σημεῖα ζωῆς ὀλοφάνερα... Τὴν ἐτίναξα μὲ σφοδρὸν κίνημα, αὐθορμητῶς, διὰ νὰ δυνηθῆ ν' ἀναπνεύσῃ, τὴν ἔκαμα νὰ στηριχθῆ ἐπὶ τῆς πλάτης μου, καὶ ἔπλευσα, μὲ τὴν χεῖρα τὴν δεξιάν καὶ μὲ τοὺς πόδας, ἔπλευσα ἰσχυρῶς πρὸς τὴν ξηράν. Αἱ δυνάμεις μου ἐπολλαπλασιάζοντο θαυμασίως.

Ἦσθάνθην ὅτι προσεκολλᾶτο τὸ πλάσμα ἐπάνω μου· ἠθέλε τὴν ζωὴν της· ὦ! ἅς ἔζη, καὶ ἅς ἦτον εὐτυχής. Κανεὶς ἰδιοτελής λογισμὸς δέν ὑπῆρχε τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὸ πνεῦμά μου. Ἡ καρδιά μου ἦτο πλήρης αὐτοθυσίας καὶ ἀφιλοκερδείας. Ποτέ δέν θὰ ἐζήτην ἀμοιβήν!

Ἐπὶ πόσον ἀκόμη θὰ τὸ ἐνθυμοῦμαι ἐκεῖνο τὸ ἀβρόν, τὸ ἀπαλὸν σῶμα τῆς ἀγνῆς κόρης, τὸ ὁποῖον ἠσθάνθην ποτέ ἐπάνω μου ἐπ' ὀλίγα λεπτά τῆς ἄλλως ἀνωφελοῦς ζωῆς μου! Ἦτον ὄνειρον, πλάνη, γοητεία. Καὶ ὅπως διέφερον ἀπὸ ὅλας τὰς ἰδιοτελεῖς περιπτύξεις, ἀπὸ ὅλας τὰς λυκοφιλίας καὶ τοὺς κυνέρωτας³ τοῦ κόσμου ἢ ἐκλεκτῆ, ἢ αἰθέριος ἐκείνη ἐπαφή! Δέν ἦτο βάρος ἐκεῖνο, τὸ φορτίον τὸ εὐάγκαλον⁴, ἀλλ' ἦτο ἀνακούφισις καὶ ἀναψυχή. Ποτέ δέν ἠσθάνθην τὸν ἑαυτὸν μου ἐλαφρότερον ἢ ἐφ' ὅσον ἐβασταζον τὸ βάρος ἐκεῖνο... Ἦμην ὁ ἄνθρωπος, ὅστις κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ μὲ τὰς χεῖράς του πρὸς στιγμὴν ἐν ὄνειρον, τὸ ἴδιον ὄνειρόν του...

***

Ἡ Μοσχούλα ἔζησε, δέν ἀπέθανε. Σπανίως τὴν εἶδα ἔκτοτε, καὶ δέν ἤξεύρω τί γίνεται τώρα, ὅποτε εἶναι ἀπλῆ θυγάτηρ τῆς Εὐας, ὅπως ὅλοι.

Ἄλλ' ἐγὼ ἐπλήρωσα τὰ λύτρα διὰ τὴν ζωὴν τῆς Ἡ ταλαίπωρος μικρὴ μου κατοικία, τὴν ὁποῖαν εἶχα λησμονήσει πρὸς χάριν τῆς, πράγματι «ἐσχοινιάσθη»· περιεπλάκη κακὰ εἰς τὸ σχοινίον, μὲ τὸ ὁποῖον τὴν εἶχα δεμένην, καὶ ἐπνίγη!... Μετρίως ἐλυπήθην, καὶ τὴν ἕκαμα θυσίαν πρὸς χάριν τῆς.

Κ' ἐγὼ ἔμαθα γράμματα, ἐξ εὐνοίας καὶ ἐλέους τῶν καλογῆρων, κ' ἔγινα δικηγόρος... Ἀφοῦ ἐπέρασα ἀπὸ δύο ἱερατικὰς σχολὰς, ἦτον ἐπόμενον!

Τάχα ἢ μοναδικὴ ἐκείνη περίστασις, ἢ ὄνειρώδης ἐκείνη ἀνάμνησις τῆς λουομένης κόρης, μ' ἔκαμε νὰ μὴ γίνω κληρικός; Φεῦ! ἀκριβῶς ἢ ἀνάμνησις ἐκείνη ἔπρεπε νὰ μὲ κάμη νὰ γίνω μοναχός.

Ὅρθῶς ἔλεγεν ὁ γηραιὸς Σισώης ὅτι «ἂν ἤθελαν νὰ μὲ κάμουν καλόγερον, δέν ἔπρεπε νὰ μὲ στείλουν ἔξω ἀπὸ τὸ μοναστήρι...». Διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μου ἦρκουν τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα κολλυβογράμματα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς μὲ εἶχε διδάξει, καὶ μάλιστα ἦσαν καὶ πολλὰ!...

Καὶ τώρα, ὅταν ἐνθυμοῦμαι τὸ κοντόν ἐκεῖνο σχοινίον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐσχοινιάσθη κ' ἐπνίγη ἡ Μοσχούλα, ἢ κατοικία μου, καὶ ἀναλογίζομαι τὸ ἄλλο σχοινίον τῆς παραβολῆς, μὲ τὸ ὁποῖον εἶναι δεμένος ὁ σκύλος εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀφέντη του, διαπορῶ μέσα μου ἂν τὰ δύο δέν εἶχαν μεγάλην συγγένειαν, καὶ ἂν δέν ἦσαν ὡς «σχοινίωμα κληρονομίας»⁵ δι' ἐμέ, ὅπως ἡ Γραφή λέγει.

ᾠ! ἄς ἤμην ἀκόμη βοσκὸς εἰς τὰ ὄρη!...

(Διὰ τὴν ἀντιγραφὴν)
Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

-
1. Τον ἴσκιον, τὴν σιλονέτα, τὸ περίγραμμά της φευγαλέας μορφῆς.
  2. Ακαριαία, μονομιάς.
  3. Αγοραῖους ἐρωτες.
  4. Εὐκόλως μεταφερόμενο στὴν ἀγκαλιά, εὐχάριστο στὸ ἀγκάλιασμα.
  5. Μερίδιο, κλήρος.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A. Ἐχει υποστηριχθεῖ ἡ ἀποψη ὅτι ὁ Παπαδιαμάντης εἶναι κατεξοχὴν «βιωματικὸς» συγγραφέας. Τεκμηριώστε τὴ θέση αὐτὴ με πέντε βιωματικὸν χαρακτήρα αναφορὰς στὸ κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 15

B1. Να ἐπισημάνετε καὶ να σχολιάσετε τέσσερις ἀφηγηματικὲς τεχνικὲς που χρησιμοποιεῖ ὁ συγγραφέας στὸ συγκεκριμένο ἀπόσπασμα.

Μονάδες 20

B2. «[...] Ἡ βάρκα ἐκείνη ἀπεῖχεν ... εἰς τὰς ἀγκάλας μου, καὶ ἀνήλθον». Να εξετάσετε τη λειτουργία της περιγραφῆς στο συγκεκριμένο χωρίο.

Μονάδες 20

Γ. «Ὁρθῶς ἔλεγεν ὁ γηραιὸς Σισώης ὅτι “ἂν ἤθελαν νὰ μὲ κάμουν καλόγερον, δὲν ἔπρεπε νὰ μὲ στείλουν ἔξω ἀπὸ τὸ μοναστήρι...”. Διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μου ἤρχουν τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα κολλυβογράμματα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς μὲ εἶχε διδάξει, καὶ μάλιστα ἦσαν καὶ πολλὰ!...». Να σχολιάσετε το πιο πάνω χωρίο με 120-140 λέξεις.

Μονάδες 25

Δ. Να συγκρίνετε ως προς το περιεχόμενο το απόσπασμα που σας δόθηκε ἀπὸ τὸ «Ὀνειρο στο κύμα» με τὸ παρακάτω ποίημα τοῦ Κλείτου Κύρου, «Ὀπτική ἀπάτη»:

Μονάδες 20

Κατατρύχονταν¹ ἀπὸ μιὰ μορφή γυναικας
Τὴν ἐβλεπε στὸν ὕπνο τοῦ μ' υψωμένα
Χέρια νὰ παραληρεῖ με θέρημη
Τὴν ἐβλεπε κάθε πρωὶ νὰ γνέφει
Στὸ ἀπέναντι παράθυρο νὰ χαμογελά
Μ' ἀστραπὲς στὰ μάτια καὶ στὰ δόντια
Μεσ στὸ μίσοσκοτεινο δωμάτιο
Σύμβολα τῆς ἀύλης παντοινὰ γυναικας
Ἔτσι νόμιζε τουλάχιστο δὲν εἶχε διδαχθεῖ
Τοὺς παράγοντες τῆς σφθαιμαπάτης.
Ὅταν πια κατάλαβε εἶχε ξημερώσει
Σα νὰ κύλησε μιὰ ἀτελείωτη νύχτα
Κι ἦταν μόνος πάλι καὶ ξεφύλλιζε
Παλιές πολὺ παλιές φωτογραφίες.

(Αλέξανδρος Ἀργυρίου (επιμ.), Ἡ ἐλληνικὴ ποίηση. Ἀνθολογία - Γραμματολογία, τόμος ΣΤ', [Ἀθήνα:] Ἐκδόσεις Σοκόλη [1985], σ. 288.)

---

1. Βασανιζόταν, υπέφερε, ταλαιπωρείτο.